

Süßmann proti Německu, rozsudek velkého senátu ze dne 16. 9. 1996

Stěžovatel: Süßmann

Žalovaný stát: Německo

Číslo stížnosti: 20024/92

Datum: 16.09.1996

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: přiměřená lhůta/délka řízení, spravedlivý proces, ústavní stížnost

Český právní řád: čl. 36 Listiny základních práv a svobod

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA,

16. září 1996

VĚC SÜßMANN

(Rozsudek ve věci Süßmann versus Německo)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s ust. 53 Jednacího řádu B jako Velký Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, R. Bernhardt, L. – E. Pettiti, R. Macdonald, A. Spielmann. N. Valticos, E. Palmová, I. Foighel, R. Pekkanen, sir John Freeland, A. B. Baka, M. A. Lopes Rocha, G. Mifsud Bonnici, J. Makarczyk, D. Gotchev, B. Repik, P. Jambrech, K. Jungwiert, U. Lohmus, J. Casadevall a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 26. dubna a 31. srpna 1996, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

- Případ byl Soudu předán vládou Spolkové republiky Německo (dále jen „Vláda“) 30. června 1995 a německým občanem, panem Gerhardem Süßmannem (dále jen „žadatel“), 16. srpna 1995 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“).

Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 20024/92) proti Německu, předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) v souladu s článkem 25 panem Süßmannem, který toto učinil jménem svým a jménem paní Irmgard Stielorové (viz níže uvedený odst. 24) 21. května 1992.

Ve své žádosti se Vláda odvolávala na články 32 a 48 Úmluvy; žadatel se odvolával na článek 48, ve

znění doplněném Protokolem č. 9, který byl Německem ratifikován. Předmětem žádosti bylo vydání rozhodnutí, zda skutková zjištění případu zakládají porušení povinností odpovědným státem ve smyslu článku 6 Úmluvy (délka řízení u Spolkového ústavního soudu). Ve své žádosti pan Süßmann dále uvádí porušení článku 6 § 1 Úmluvy (spravedlivý proces) a dále článku 1 Protokolu č. 1 a článku 14 Úmluvy v souvislosti s článkem 1 Protokolu č. 1.

2. Dne 30. října 1995 předseda Soudu žadateli povolil přednést jeho případ a použít při tom německého jazyka, a to jak v písemných, tak v ústních projevech (ust. 28 § 3).
3. Do Senátu, který měl být sestaven, byl z moci úřední jmenován R. Bernhardt, zvolený soudce německé národnosti (článek 43 Úmluvy), a R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 4). Dne 13. června 1995 předseda za přítomnosti tajemníka vylosoval jména dalších sedmi členů, a to paní E. Palmovou a pány I. Foighela, R. Pekkanena, A. B. Baku, M. A. Lopese Rochu, G. Mifsuda Bonniciho a J. Makarczyka (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4).
4. Pan Ryssdal z titulu funkce předsedy Senátu (ust. 21 § 6) konzultoval prostřednictvím tajemníka Soudu se zástupcem Vlády, žadatelem a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 39 § 1 a ust. 40). Na základě toho tajemník Soudu obdržel vyjádření Vlády 20. prosince 1995 a vyjádření žadatele 4. února 1996.

Dne 19. března 1996 Komise předložila spis o řízení před ní, vyžádaný tajemníkem Soudu na základě pokynů předsedy Soudu.

5. Dne 28. března 1996 Senát rozhodl vzdát se své obligatorní pravomoci ve prospěch Velkého Senátu (ust. 53). Velký Senát tvořili z moci úřední předseda a místopředseda, pan Bernhardt, který v tomto případě již zasedal jako národní soudce, spolu s dalšími soudci a jejich zástupci. Posledně uvedenými byli pánové C. Russo, P. Jambrek, K. Jungwiert a U. Lohmus. Jména ostatních osmi soudců byla vylosována předsedou za přítomnosti tajemníka 30. března 1996, a to L. - E. Pettiti, R. Macdonald, A. Spielmann, N. Valticos, sir John Freeland, D. Gotchev, B. Repik a J. Casadevall (ust. 53 § 2 /a/ - /c/). Pan Russo, který se jednání 26. dubna 1996 nemohl zúčastnit, se na dalším projednávání případu nepodílel.
6. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu, který také zástupci Vlády povolil užíval německého jazyka (ust. 28 § 2), se veřejné zasedání konalo dne 24. dubna 1996 v Paláci lidských práv ve Strasbourgu. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

1. Meyer-Ladewig, Ministerialdirigent, Spolkové ministerstvo spravedlnosti, zástupce Vlády; M. Weckerling, Regierungsdirektor, Spolkové ministerstvo spravedlnosti. E. Radziwill, Regierungsrat zur Anstellung, poradci;

(b) za Komisi

1. Martinez, delegát:

(c) žadatel.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Martineze, Süßmanna a Meyer-Ladewiga včetně jejich odpovědí na otázky, které jim položili dva ze soudců.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu

2. Pan Süßmann, německý občan narozený v roce 1916, pracoval jako fyzik ve výzkumných ústavech, jejichž mzdový a penzijní systém je stejný jako pro státní zaměstnance.
3. Žadatel odešel do důchodu v roce 1980 a pobírá, kromě zákonem stanoveného důchodu, penzijní příspěvek (Versorgungsrente), který je mu vyplácen Spolkovým a zemským fondem penzijního připojištění (Versorgungsanstalt des Bundes und der Länder - VBL - dále jen „Fond“). Fond spravuje systém příspěvků ke starobnímu důchodu, který státním zaměstnancům nebo osobám s podobným statutem zajišťuje pobírání postupně se zvyšujících penzijních příspěvků.
4. Jelikož celková částka, vyplacená podle obecného systému starobních důchodů a systému penzijních příspěvků státním zaměstnancům, pravidelně převyšovala poslední rozpočet platů a odměn státních zaměstnanců, zaměstnavatelé a zástupci zaměstnanců dospěli k dohodě, že by pravidla, kterými se řídí správa Fondu, měla být pozměněna. Tyto změny, které vešly v platnost v březnu 1982 a v březnu 1984, se týkaly také osob, které již byly do systému příspěvků zařazeny nebo zmíněný důchod pobíraly.

Poté, co 16. března 1988 vynesl rozsudky ve skupině modelových případů. Spolkový soud (Bundesgerichtshof) potvrdil platnost těchto změn.

1. Smírčí řízení
2. Ve dnech 30. dubna a 31. května 1985 Fond vypočetl částku, která měla být žadateli vyplácena podle pozměněného systému, s tím výsledkem, že jeho penzijní příspěvek bude snížen.
3. Žadatel se odvolal ke Smírčímu soudu při Fondu (Schiedsgericht der VBL), zpochybňuje inter alia legálnost změn pravidel, kterými se systém řídí.
4. Podle smírčí dohody z 3. září a 18. září 1985 jak pan Süßmann, tak i Fond uznali pravomoc smírčích soudů Fondu.
5. Dne 20. února 1987 Smírčí soud zamítl žadatelovo odvolání.
6. Dne 11. května 1987 se pan Süßmann proti tomuto rozhodnutí odvolal ke Smírčímu odvolacímu soudu při Fondu (Oberschiedsgericht der VBL).
7. Dne 10. března 1989 Smírčí odvolací soud opět zamítl žadatelovo odvolání, když shledal, že snížení penzijních příspěvků vyplývající ze změn pravidel, jimiž se Fond řídí, nebylo protiprávní.
8. Řízení před Spolkovým ústavním soudem
9. Dne 1. června 1988 žadatel podal ke Spolkovému ústavnímu soudu (Bundesverfassungsgericht) odvolání týkající se změn v pravidlech správy Fondu z let 1982 a 1984. Následně také uvedl další důvody.

Dne 4. dubna 1989 obsah svého odvolání rozšířil o požadavek, aby bylo zváženo rozhodnutí smírčího odvolacího soudu z 10. března 1989.

17. Druhá komora prvního senátu Spolkového ústavního soudu, zasedající jako tříčlenná porota 6. listopadu 1991, odmítla případ převzít k posouzení z důvodu, že vyhlídky na úspěch byly mizivé.

Spolkový ústavní soud poznamenal, že odvolání je nepřípustné, pokud se zabývá v první řadě spornými otázkami skutečnosti nebo práva, které mohly být projednány u obecných soudů. Avšak zbývající stížnosti shledal přípustnými, zvláště ty, které byly spojeny s nespravedlivým charakterem řízení u Spolkového soudu a bráněním žadatelovu vlastnickému právu. Jelikož Spolkový soud ve svých rozsudcích zmíněných modelových případů z 16. března 1988 řešil sporné otázky skutečnosti a práva jako poslední instance, nebylo nutné podávat další odvolání, aby se vyčerpala možná soudní opatření u obecných soudů.

I přesto, že stížnosti byly uznány přípustnými. Spolkový ústavní soud shledal, že projednávané odvolání postrádalo dostatečné vyhlídky na úspěch. Udal k tomu tyto důvody:

1. Nedošlo k porušení žadatelova práva na slyšení u soudu (Recht auf Gewährung rechtlichen Gehörs). Přesněji, nic nenaznačovalo tomu, že soudy nezajistily dostatečné množství důkazů o změnách pravidel Fondu. Rozhodnutí byla v podstatě založena na dvou zprávách vypracovaných odbornými komisemi v září 1975 a listopadu 1983. Nebylo nulné zajišťovat další důkazy.
2. I kdyby bylo akceptováno, že práva na důchod jsou zahrnuta v rámci ústavního vlastnického práva, nic nenasvědčovalo tomu, že došlo k porušení tohoto práva. Omezit právo na důchod změnou pravidel, která měla soukromoprávní charakter, bylo zákonné.

Spolkový soud rozhodl, že důchody určené podle systému spravovaného Fondem byly záležitostí soukromého práva a že tento pohled na věc nebyl žadatelem popřen. Spolkový soud dále označil projednávaný systém starobního důchodu za systém kolektivního pojištění (Gruppenversicherung), podle kterého byli za pojištěné pokládáni pouze zaměstnavatelé, přičemž zaměstnanci (Arbeitnehmer) i nadále zůstali pouhými obmyšlenými (Bezugsberechtigzte). Konečně Spolkový soud zvážil, zda změny pravidel Fondu respektovaly zájmy zaměstnanců a princip vzájemné důvěry (Treu und Glauben), a dospěl k názoru, že projednávané opatření zastavilo vývoj, který byl sociálně i politicky neúnosný, a ukončilo tak situaci, která představovala značnou odchylku od záměru systému penzijních příplatků. Podle jeho názoru byla změna pravidel míněna ke konsolidaci všech systémů starobního důchodu za účelem řešení problémů vyvstávajících z ekonomických a demografických změn a vycházela z principu, na kterém se dohodli zaměstnavatelé a zástupci zaměstnanců.

Spolkový ústavní soud shrnul svou argumentaci následovně:

„Toto užití občanského práva neporušuje žádné ze základních práv. Porušení objektivní ochrany dané vlastnickým právem nespočívá v označení pojištěnecké smlouvy za smlouvu o kolektivním pojištění, ve které zaměstnanci jsou pouhými obmyšlenými, nebo ve stanovení jejich individuálních podílů. Argument, že veřejným zájmem a zejména zájmem všech zaměstnanců na konsolidaci systémů důchodů je reforma těchto systémů, je přijatelný a v žádném případě není otevřen kritice z hlediska ústavního práva. Zájmy zaměstnanců považovaných za obmyšlené mohou být dostatečně hájeny organizacemi, které je zastupují. Z hlediska společného zájmu všech zaměstnanců státních služeb na vytvoření solidního a dostupného důchodového systému se kolektivní obrana těchto zájmů zdá být objektivně přiměřenou, jelikož je to jediný prostředek k zajištění nutné rovnováhy zájmů uvnitř této skupiny. Ať jde o jakýkoliv případ, objektivní podstata vlastnického práva nevyžaduje dodatkovou ochranu jednotlivých obmyšlených. To samé platí o stanovení skutkové podstaty nových pravidel. Ta vychází jak z principu proporcionality, tak z potřeby chránit důvěru v hájení nabytých práv na důchod.“

Dodává, že ani změna precedenčního práva, jímž zaměstnanci byli dříve pojištěni podle projednávaných pravidel, učiněná Spolkovým soudem nezasahovala do vlastnického práva, protože precedenční právo nemělo legislativní účinnost a mohlo se rozvíjet.

Konečně, Spolkový ústavní soud shledal, že změna pravidel Fondu neporušovala princip rovnosti před zákonem ani princip svobody sdružování. Žadatelovy pochybnosti o nestrannosti rozhodců byly irelevantní, jelikož tito nebyli členy justice, ale zasedali u soukromoprávních smírčích soudů.

18. Toto rozhodnutí bylo žadateli sděleno 5. prosince 1991.
19. Během dvou let, která následovala po podání žadatelova odvolání v červnu 1988, druhá komora prvního senátu řešila 24 případů týkajících se kompatibility nových pravidel Fondu s Ústavním zákonem (Grundgesetz). Jiná odvolání mu byla předložena v souvislosti inter alia s výpověďmi kvůli nadstavu zaměstnanců (rozhodnutí z 30. května 1991), s právem zaměstnavatelů na nepouštění stávkujících (rozhodnutí z 26. června 1991) a dále pak odvolání předložená bývalými zaměstnanci státních služeb Německé demokratické republiky napadající

to ustanovení Dohody o sjednocení Německa, které způsobilo vypovězení pracovní smlouvy přibližně 300 000 osobám (rozhodnutí z 24. dubna 1991).

20. Příslušné domácí právo

21. Ústavní zákon

22. Článek 93 § 1 Ústavního zákona (Grundgesetz) stanoví následující:

„Spolkový ústavní soud rozhoduje:

4. (a) o ústavním odvolání, které může být předloženo každým, kdo shledává, že veřejné instituce porušily některé z jeho/jejích základních práv nebo některé z jeho/jejích práv zaručených články 20 (4), 33, 38, 101, 103 a 104 (Ústavního zákona).“
5. Zákon o Spolkovém ústavním soudu
6. Sestavení a činnost Spolkového ústavního soudu se řídí zákonem o Spolkovém ústavním soudu (Gesetz über das Bundesverfassungsgericht).
7. Články 90 a 96 tohoto zákona se týkají ústavního odvolání podaného jednotlivcem (viz výše uvedený odst. 20). V příslušné době byla v platnosti verze přijatá roku 1985 (platná od 1. ledna 1986).

Článek 90

„1. Každý, kdo si stěžuje, že některé z jeho základních práv daných články 20 (4), 33, 38, 101 a 104 Ústavního zákona bylo porušeno veřejnou institucí, může Spolkovému ústavnímu soudu předložit stížnost na protiústavnost.

2. Jestliže je právní zákrok proti porušení přípustný, stížnost na protiústavnost nemá být předložena, dokud nejsou vyčerpána všechna soudní opatření. Spolkový ústavní soud však může ve věci stížnosti na protiústavnost okamžitě rozhodnout, a to i když všechna soudní opatření nebyla vyčerpána, jestliže tato má všeobecný význam nebo kdyby projednávání této věci u jiných soudů bylo pro stěžovatele vážnou a neodstranitelnou nevýhodou.“

Článek 92

„Důvody stížnosti budou specifikovat právo, které bylo údajně porušeno, a jednání či opomenutí orgánu nebo instituce, které stěžovateli podle něho způsobily škodu.“

Článek 93a

„Stížnost na protiústavnost bude vyžadovat přednostní přijetí k rozhodnutí (Annahme zur Entscheidung).“

Článek 93b

„(1) Komora může jednomyslně odmítnout přijetí stížnosti na protiústavnost, pokud

1. stěžovatel vůbec nezaplatil požadovanou zálohu (viz výše uvedený článek 34 /6/) nebo ji nezaplatil ve stanoveném termínu,
2. stížnost na protiústavnost je nepřípustná nebo neskýtá dostatečné podklady pro úspěch z jiných důvodů,
3. senát nechce stížnost na protiústavnost přijmout podle druhé věty článku 93c uvedeného níže.

Rozhodnutí je konečné.

(2) Komora může stížnost na protiústavnost jednomyslně podpořit, je-li to jasně zdůvodněno tím, že

Spolkový ústavní soud již rozhodl v příslušné věci ústavního práva...

(3) Rozhodnutí komory by mělo být vydáno bez ústních přednesů. Pro vyjádření důvodů rozhodnutí, jímž se zamítá přijetí stížnosti na protiústavnost, je postačující sdělit zákonné hledisko, které určuje zamítnutí.“

Článek 93c

„Jestliže komora stížnost o protiústavnosti ani nezamítne, ani nepodpoří, o jejím přijetí pak rozhoduje senát. Stížnost na protiústavnost přijme, jestliže alespoň dva soudci rozhodnou, že otázka ústavního práva by měla být vyjasněna nebo že odepření rozhodnutí záležitosti by znamenalo vážné a neodstranitelné nevýhody pro stěžovatele. Výše uvedený článek 93b (3) platí mutatis mutandis.“

Článek 94 stanoví právo třetích stran na slyšení u odvolacích řízení před Spolkovým ústavním soudem.

Článek 95

„1. Jestliže je stížnost na protiústavnost přijata, rozhodnutí stanoví, které z ustanovení ústavního zákona bylo porušeno a jakým způsobem jednání či opomenutí. Spolkový ústavní soud může současně vydat prohlášení, že opakování jednání či opomenutí, kterého se stížnost týkala, porušuje ústavní zákon.

2. Jestliže je přijata stížnost na protiústavnost proti rozhodnutí, Spolkový ústavní soud rozhodnutí zruší a případy v souladu s první větou výše uvedeného článku 90 (2) předá zpět příslušnému soudu.
3. Jestliže je přijata stížnost na protiústavnost proti zákonu, zákon je prohlášen za neplatný. To samé platí, jestliže stížnost na protiústavnost je v souladu s výše uvedeným odstavcem 2 přijata, protože zrušené rozhodnutí je založeno na protiústavním zákonu... “
4. Zákon o Spolkovém ústavním soudu byl následně pozměněn za účelem snížení vytíženosti Soudu. Změny přijaté v roce 1993 (které vešly v platnost 11. srpna 1993) mezi jiným nově upravily postup ve věci jednotlivých odvolání (článek 93 a-d zákona o spolkovém ústavním soudu z roku 1993).

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

24. Pan Süßmann podal žádost ke Komisi 21. května 1992 jménem svým a jménem paní Stielorové. Opíraje se o článek 1 Protokolu č. 1 a článek 6 Úmluvy, stěžoval si na snížení jejich penzijních příplatků a na to, že se jim nedostalo spravedlivého soudního procesu před smířčími soudy a Spolkovým soudem. Také si stěžoval, jen svým jménem, na délku řízení před Spolkovým ústavním soudem,
25. Dne 8. září 1993 a 30. srpna 1994 Komise prohlásila žádost (č. 20024/92) za přípustnou, pokud jde o stížnost pana Süßmanna týkající se délky řízení před Spolkovým ústavním soudem (článek 6 § 1 Úmluvy), zatímco zbytek žádosti prohlásila za nepřipustný.

Ve své zprávě z 12. dubna 1995 (článek 31) jednomyslně vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 6 § 1.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

26. Ve svém prohlášení Vláda žádala Soud, aby rozhodl:

„že žádost je nepřipustná, případně, že nedošlo k porušení žadatelova práva na to, aby jeho případ

byl projednán v přijatelné lhůtě, jak zaručuje článek 6 § 1 Úmluvy.“

27. Žadatel žádal Soud jménem svým a jménem paní Stielerové,

„aby shledal, že došlo k porušení článku 6 a článku 1 Protokolu č. 1 a článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1, a aby náhradou byla obnovena jejich smluvní práva.“

PRAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Rozsah případu

2. Ve své žádosti k Soudu a ve svém prohlášení pan Süßmann opakoval všechny stížnosti, které vznesl před Komisí jménem svým a jménem paní Stielerové (viz výše uvedený odst. 24).

3. Ve svém rozhodnutí z 8. září 1993 a 30. srpna 1994 Komise prohlásila za přípustnou pouze tu žadatelovu stížnost, která se týkala délky řízení před Spolkovým ústavním soudem (viz výše uvedený odst. 25).

Soud připomíná, že jelikož rozsah předloženého případu je limitován rozhodnutím Komise o přípustnosti, není v jeho pravomoci restituovat ty části stížnosti, které byly prohlášeny za nepřipustné (viz rozsudek ve věci Leutscher v. Holandsko ze dne 27. března 1996, Reports 1996, § 22).

30. Dále před Soudem žadatel uvádí porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1. Jelikož tuto stížnost nevznesl před Komisí, Soud ji nemůže brát na vědomí. Navíc článek 14, který doplňuje ostatní samostatná ustanovení Úmluvy a Protokolů, nemůže být aplikován nezávisle na těchto (viz například rozsudek ve věci Karlheinz Schmidt v. Německo ze dne 18. července 1994, Série A č. 291-B, s. 32, § 22) a Komise prohlásila žadatelovu stížnost týkající se článku 1 Protokolu č. 1 za nepřipustnou (viz výše uvedený odst. 25).

31. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

32. Podle žadatelova návrhu délka řízení před Spolkovým ústavním soudem přesahuje přijatelnou lhůtu ve smyslu článku 6 § 1 Úmluvy, který stanoví:

„Při rozhodování o svých občanských právech a povinnostech... každý má právo na... projednání v přiměřené lhůtě... soudem... “

32. Vláda tomuto oponovala, zatímco Komise souhlasila se žadatelem.

33. Soud nejprve musí rozhodnout, zda je článek 6 § 1 aplikovatelný.

34. Uplatnění článku 6 § 1

35. Podle Vlády Spolkový ústavní soud není obecným soudem. V národním měřítku je jeho funkce srovnatelná s funkcí Evropského soudu pro lidská práva v měřítku evropském. Jako nejvyšší ochránce Ústavy má Spolkový ústavní soud zajistit, aby bylo jednáno v souladu s obecným ústavním právem, nikoliv rozhodovat o „občanských právech a povinnostech“ jednotlivců. Proto, tvrdí Vláda, by v tomto případě neměly být uplatňovány požadavky zakotvené v článku 6 § 1 Úmluvy. Rovněž kritéria daná precedenčním právem Soudu nepomohou, pokud jde o účinek rozhodnutí ústavního soudu na rozhodování v soudních procesech před obecnými soudy; je nepředstavitelné, že by rozhodnutí ústavního soudu neměla mít vliv na spory řešené před takovými soudy. Navíc se současný případ týkal délky řízení pouze před Spolkovým ústavním soudem a nikoliv celkové délky řízení. A konečně, rozhodnutí vydané Spolkovým ústavním soudem mělo přípravný charakter a bylo součástí řízení, ve kterém se mělo rozhodnout, zda by případ mohl být přijat k projednávání; jako takový nepatřil do rámce uplatnění Článku 6 § 1.

36. Žadatel namítal, že cílem jeho žádosti nebylo prošetřování ústavnosti zákona Spolkovým ústavním soudem, ale pouze to, aby tento soud prověřil, zda nižší soudy jednaly v souladu se

- zákonem. Nemohlo být pochyb o tom, že článek 6 § 1 byl pro tento druh postupu aplikovatelný.
37. Vycházejíc ze svých rozhodnutí a názorů a z precedenčního práva Soudu, Komise také zaujala stanovisko, že článek 6 § 1 byl na projednávaný postup aplikovatelný. Mezi jiným také shledala, že stát, který zřídil soud ústavního typu, má povinnost zajistit, aby se straně ve sporu dostalo v řízení před ním základních jistot daných článkem 6.
  38. Soud si je plně vědom zvláštní funkce a statutu ústavního soudu, jehož úkolem je zajistit, aby zákonodárné, výkonné a soudní instituce jednaly v souladu s ústavou, a který v těch státech, jež ustanovily právo na individuální žalobu, poskytuje občanům v národním měřítku zákonnou ochranu jejich základních práv daných ústavou.
  39. Soud připomíná, že musel o aplikovatelnosti článku 6 § 1 Úmluvy v řízeních před ústavním soudem rozhodovat v řadě případů.
  40. Podle jeho zavedeného precedenčního práva je v tomto případě (viz rozsudky ve věcech Deumeland v. Německo ze dne 29. května 1986, série A č. 100, s. 26, § 77; Bock v. Německo ze dne 29. března 1989, Série A č. 150, s. 18, § 37; Ruiz Mateos v. Španělsko ze dne 23. června 1993, Série A č. 262, s. 19, 35) relevantním kritériem pro rozhodnutí, zda řízení před ústavním soudem mohou být brána v úvahu při hodnocení přiměřenosti délky řízení, skutečnost, jestli výsledek řízení před ústavním soudem může ovlivnit výsledek jednání před obecnými soudy.

V případě Ruize Mateose Soud také shledal, že článek 6 § 1 se týkal řízení před ústavním soudem z hlediska spravedlivého procesu (viz výše zmíněný rozsudek, s. 23-24, §§ 55-60). Vyhlásil, že ačkoli nebyl vyzván ke stanovení přehledných pravidel pro aplikovatelnost článku 6 § 1 na ústavní soudy obecně, musel nicméně rozhodnout, zda některá práva žadatele daná tímto ustanovením nebyla porušena v případě právě před ním projednávaném (ibid., § 57). Dále poznamenal, že vznesením otázky ústavnosti žadatelé používali jediného – a nepřímého – jim dostupného prostředku stěžování si na střet s jejich vlastnickým právem (ibid., § 59).

Dále shledal, že řízení před ústavním soudem v principu nepřekračují rámec článku 6 § 1.

40. Současný případ se však liší od předchozích tím, že se týká pouze délky řízení před ústavním soudem, nikoliv řízení vedených před obecnými soudy. V tomto případě řízení před Spolkovým ústavním soudem nebylo „prodloužením“ řízení před obecnými soudy. Žadatel nejprve zpochybnil právní platnost snížení jeho penzijních příplatků, které následovalo po změnách v pravidlech Fondu, u smírčích soudů (viz výše uvedené odst. 10-15). Jelikož Spolkový soud v sérii modelových případů uznal platnost těchto změn (viz výše uvedený odst. 9), žadatel se mohl odvolat přímo ke Spolkovému ústavnímu soudu, aniž by jeho případ nejprve pro-, šel řízením u obecných občanských soudů (viz výše uvedené odst. 16-17).
41. Soud opakuje, že řízení spadají pod článek 6 § 1 Úmluvy, i když jsou vedena před ústavním soudem, kde je jejich výsledek z hlediska občanských práv a povinností konečný (viz, inter alia, rozsudek ve věci Kraska v. Švýcarsko ze dne 19. dubna 1993, Série A č. 254-B, s. 48, § 26).
42. Spor o výši žadatelovy nárokované penze měl finanční charakter a nesporně se týkal občanského práva podle výkladu článku 6 (viz rozsudek ve věci Schüler – Zraggen v. Švýcarsko ze dne 24. června 1993, Série A č. 263, s. 17, § 46, a rozsudek ve věci Massa v. Itálie*) ze dne 24. srpna 1993, Série A č. 265-B, s. 20, § 26). Podle rozhodnutí Spolkového soudu v modelových případech by jediným způsobem, jak by pan Süßmann mohl dosáhnout přehodnocení sporu, bylo odvolání, ve kterém by jako důvod uvedl porušení svého ústavního vlastnického práva. Pak by se řízení před Spolkovým ústavním soudem týkalo občanského práva.
43. V případě úspěšného odvolání se Spolkový ústavní soud neomezuje pouze na určení ustanovení ústavního zákona, které bylo porušeno, a na označení odpovědné veřejné instituce; anuluje zpochybněné rozhodnutí nebo prohlásí projednávanou legislativu za neplatnou (článek 95 zákona o Spolkovém ústavním soudu – viz výše uvedený odst. 22).

V tomto případě, kdyby Spolkový ústavní soud shledal, že změny v systému penzijních příplatků pro zaměstnance státních služeb porušují ústavní vlastnické právo, a zpochybněné rozhodnutí prohlásil za neplatné, práva pana Süßmanna by byla uvedena do původního stavu. Tak by obdržel plnou původní částku svých penzijních příplatků.

44. Řízení před Spolkovým ústavním soudem tudíž byla přímo rozhodující ve sporu týkajícím se žadatelova občanského práva.
45. Je pravda, že v tomto případě tříčlenná porota druhé komory prvního senátu odmítla v průběhu přípravného řízení přijmout žádost pana Süßmanna (články 93a a 93b zákona o Spolkovém ústavním soudu pozměněné roku 1985 - viz výše uvedený odst. 22). Ovšem ve zdůvodnění svého rozhodnutí zhodnotila žadatelovy přednesy o skutkové podstatě případu a důkladně zvážila, zda Spolkový soud svým potvrzením změn pravidel neporušil žadatelovo ústavní vlastnické právo (viz výše uvedený odst. 17).
46. Za těchto okolností je článek 6 § 1 v projednávaném řízení aplikovatelný.
47. Soulad s článkem 6 § 1 Úmluvy
48. Doba braná v úvahu
49. Soud se zabývá pouze délkou řízení před Spolkovým ústavním soudem. Příslušná doba proto začala 11. července 1988, kdy se žadatel odvolal ke Spolkovému ústavnímu soudu, a skončila 5. prosince 1991, kdy mu bylo sděleno rozhodnutí. Trvala tudíž tři roky, čtyři měsíce a tři týdny.
50. Aplikovatelná kritéria
51. Přiměřenost délky řízení musí být hodnocena v souvislosti s konkrétními okolnostmi případu a s přihlédnutím ke složitosti případu, jednání stran a institucí a důležitosti toho, co je hlavním zájmem žadatele v určitém sporu (viz rozsudek ve věci Phocas v. Francie ze dne 23. dubna 1996, Reports 1996, § 71).

(a) Složitost případu

49. Podle Komise tento případ nebyl obzvláště komplikovaný; postup byl svou podstatou rychlý a nevyskytlo se v něm stadium, které by bylo příčinou zpoždění.
50. Soud shledává, že ačkoli rozhodnutí nepřijmout odvolání pana Süßmanna bylo přijato během přípravného řízení, případ je v jistém směru komplikovaný. Byl jednou z dvaceti čtyř ústavních stížností vytyčujících poměrně obtížný sporný problém týkající se penzijních příplatků značného počtu německých státních zaměstnanců, kteří trvali na důkladném prověření podstaty svých případů soudem (viz výše uvedené odst. 19 a 45).

(b) Jednání žadatele

51. Stejně jako Komise Soud uznává, že žadatel svým jednáním nezpůsobil žádné zpoždění řízení a ani Vláda nic takového neprohlašuje.

(c) Jednání Spolkového ústavního soudu

52. Podle pana Süßmanna Spolkový ústavní soud prošetřil odvolání související se změnami pravidel správy Fondu až po třech letech od jejich vydání. Tyto spory se týkaly přibližně 600 000 osob. Navíc mnoho z nich bylo velmi starých a toto zpoždění jim způsobilo psychické i fyzické újmy stejně jako finanční strádání.
53. Vláda oproti tomu poukazuje na zvláštní charakter postupu u Spolkového ústavního soudu a specifickou povahu samotného případu. Žadatel svůj případ nepředložil obecným soudům jako ostatní osoby, které zvolily tento způsob odvolání a které se následkem toho odvolaly ke Spolkovému ústavnímu soudu až později. V zájmu vydání promyšleného souhrnného rozhodnutí musel tento shromáždit všech 24 případů týkajících se stejného problému. Dále se ve stejně

době Spolkový ústavní soud musel zabývat naléhavějšími případy značné politické závažnosti, například případy týkajícími se důsledků znovusjednocení Německa.

54. Podle Komise bylo pro Spolkový ústavní soud prvotní přizpůsobit svůj postup velkému počtu odvolání týkajících se snížení penzijních příplatků státních zaměstnanců a uzavřít případy dosud projednávané, zvláště pak ty, které byly přiděleny druhé komoře. Shledala, že v tomto případě byla délka řízení před Spolkovým ústavním soudem nepřiměřená, mimo jiné s přihlédnutím k tomu, co bylo žadatelovým zájmem vzhledem k jeho věku.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. rozhoduje jednomyslně, že článek 6 § 1 Úmluvy se na projednávané řízení vztahuje;
2. rozhoduje čtrnácti hlasy ku šesti, že v souvislosti s délkou řízení nedošlo k porušení článku 6 § 1.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 16. září 1996.

Herbert PETZOLD

tajemník

Rolv RYSSDAL

předseda

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit číslo VI/96, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 14399/88, str. 22